

ĽUBOSLAV HROMJÁK*

Cyrilo-metodské oslavy 1100. výročia smrti sv. Cyrila na území Spišskej diecézy

HROMJÁK, Ľ.: The Cyril-Methodius celebration of the 1100. Anniversary of the death of Saint Cyril on the territory of Spiš's Diocese. *Slavica Slovaca*, 59, 2024, No 1, pp. 22-32 (Bratislava).

The author of this study presents the since unknown theme in the Slovakian historiography about the celebration of the 1100. Anniversary from the death of Saint Cyril in 1969 on the Spiš's Diocese. This celebration was preceded by Pope Paul VI. publication of the apostolic letter *Antiquae nobilitatis*, which he issued on February 13, 1969. This act of the Pope was a consolation for Catholics in Czechoslovakia and was an invitation to a pilgrimage of the Catholics to Rome on February 14, 1969, which, at the initiative of the Popes, had never been seen in the history of the Slavs since the famous Slavic pilgrimage in 1881 during the pontificate of Leo XIII. The impetus for the Cyril Methodist celebrations in the Spiš Diocese was the Liturgy of the Word, celebrated in the Slovak Institute of St. Cyril and Methodius in Rome. This was the impetus for the creation of the publication *Oslavujeme hviezdy jasně*, distributed before the pilgrimage of the relic of St. Cyril in Spiš Diocese. The pilgrimage of the relic of St. Cyril on the territory of the Diocese of Spiš was held from June 1, 1969 to February 14, 1970. The study also discusses the course of historical research of the relic of St. Cyril in Spišské Podhradie.

Capitulary Vicar of Spiš, Jozef Ligoš, saint Cyril and Methodius, Relicts, Spiš Diocese, Slovak Institute in Rome

Tisícste jubileum smrti sv. Cyrila, ktorý zomrel vo veku 42 rokov 14. februára 869 v gréckom kláštore pri Bazilike sv. Praxedy v blízkosti hlavnej mariánskej baziliky v Ríme Santa Maria Maggiore, zarezonovalo výrazným spôsobom po takmer sto rokoch od milénárnych osláv po celom slovanskom svete, ktorý sa v tom čase nachádzal kompletne v jarme komunistického režimu v politickom diktáte Moskvy. Prenasledovanie kresťanov nebývalých rozmerov, aké nemalo páry v celých dejinách slovanských národov, viedlo pápeža Pavla VI. k nadviazaniu na katolícky slavizmus Leva XIII., v rámci ktorého pápež Lev XIII. vydal 30. septembra 1880 vôbec prvú encykliku venovanú slovanským virozvestom sv. Cyrilovi a Metodovi *Grande munus*. V nej vyzdvihol civilizačný, kultúrny a náboženský význam sv. Cyrila a Metoda pre slovanské národy.¹ Vydanie encykliky sa konalo v čase zložitej politickej situácie národnostného útľaku väčšiny Slovanov, ktorí sa v rámci formácie moderných národov domáhali väčšej slobody v realizácii národných aspirácií od panslavizmu, cez austroslavizmus až po tvorbu národných štátov, podľa vzoru Francúzska. Pápež Lev XIII. ako jediný z popredných európskych elít sa verejne zastal slovanských národov a v duchu nemeckého filozofa Herdera vyzdvihol ich civilizačnú úlohu pre Európu ako aj ich význam pri zachovaní kresťanského charakteru starého kontinentu, osobitne po odštartovaní procesu odkresťančovania Európy od čias Veľkej francúzskej revolúcie. Pápež touto encyklikou v rámci svojej politiky katolíckeho slavizmu zaviedol pre celú Katolícku cirkev liturgický sviatok sv. Cyrila a Metoda, stanovený na 5. júla, teda tak ako ho slávili od roku 1863 Slovania na území

* doc. HEDr. Ľuboslav Hromják, PhD., <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0003-3752-656X>, Teologický inštitút TF KU v Ružomberku, Spišská Kapitula 12, 053 04 Spišské Podhradie; luboslav.hromjak@ku.sk

¹ Leonis XIII Pontificis Maximi Acta, vol. XII/2, Romae 1882, s. 125-137; *Civiltà cattolica*, 1880, vol. 31, s. 272; Hromják, Ľ.: *Slavismo cattolico di Leone XIII e gli Slovacchi*. Praha: Paulínky, 2010, s. 83-115.

Rakúskej ríše. Odpoveďou na túto encykliku bola nebyvalá ďakovná púť Slovanov do Ríma, ktorá vyvrcholila slávnostnou sv. omšou 5. júla 1881 v Ríme.² Od týchto čias až do jubilejného roka smrti sv. Cyrila v roku 1969 sa podobná aktivita v slovanskom svete neuskutočnila.

Pápež Pavol VI. v nadväznosti na katolícky slavizmus Leva XIII. v inom dobovom kontexte perzekúcie Cirkvi v krajinách komunistického východného bloku a v tzv. *Ostpolitik* Svätej stolice, pri príležitosti tisícstého výročia smrti sv. Cyrila, vydal 2. februára 1969 apoštolský list *Antiquae nobilitatis*. Uverejnil ho v predvečer sviatku smrti sv. Cyrila 13. februára, v ktorom zhodnotil význam samotného jubilea a vyzdvihol zásluhy misijného diela sv. Cyrila a Metoda na Veľkej Morave. Ako sa uvádza v úvode, adresátom listu sú ctihodní bratia biskupi, milované duchovenstvo a veriaci ľud Československa.³ Pápež týmto dokumentom v rámci jubilejného roka, vyhláseného v Československu ako *Rok viery*, ktorý sa slávil od 14. februára 1969 do 14. februára 1970,⁴ chcel pravdepodobne zároveň prejaviť solidaritu voči obyvateľom Československa po tragickej invázii vojsk Varšavskej zmluvy a potlačení tzv. Pražskej jari v auguste 1968 v čase nastupujúcej normalizácie. Pápež Pavol VI., ako vážny kritik *Ostpolitik* Svätej stolice, totiž ihneď po okupácii Československa 21. augusta 1968 na generálnej audiencii vyjadril smútok a solidaritu voči utrpeniu ľudí v Československu a opätovne o týždeň neskôr na ďalšej pápežskej generálnej audiencii 28. augusta, na ktorej vyslovil osobné uspokojenie nad tým, že v krajine nedošlo ku krviprelievaniu.⁵ Téma okupácie bola teda v centre pozornosti pápeža Pavla VI. dlhodobejšie. Vyzýval dlhodobu ku kresťanskej solidarite a hmotnej pomoci utečencom z Československa. Vydanie apoštolského listu *Antiquae nobilitatis* naznačuje v tomto ideovom pozadí listu vyjadrenie solidarity a súcitu s utrpením katolíkov v Československu využitím výročia smrti sv. Cyrila. Štruktúra listu, zvlášť druhá kapitola s názvom časový význam sv. Cyrila, v ktorej ťažiskovými bodmi sú sloboda pri ohlasovaní Božieho slova, výchova mládeže, seminaristi a kňazi, rehoľný život, kultúra a pokrok či jednota vo vernosti, naznačuje najpálčivejšie problémy, ktoré boli dôsledkom brachiálneho zásahu štátu do vnútornej slobody Cirkvi. Zvlášť ak si uvedomíme komunistickou mocou vynucovaný štátny súhlas pre vykonávanie kňazskej služby, rozbiehanie kňazskej jednoty činnosťou prorežimných kňazských združení, stratu štátneho súhlasu kvôli aktivitám s mládežou a zrušenie mužských a ženských rehoľí.

Ďalším podnetom na napísanie apoštolského listu zo strany pápeža Pavla VI. bol silnejší záujem o cyrilo-metodskú tematiku, spojený s jubilejným tisícstým výročím príchodu sv. Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy v roku 1963. Pri tomto výročí totiž vydal jeho predchodca pápež Ján XXIII. apoštolský list *Magnifici eventus* z 11. mája 1963, adresovaný biskupom slovanských národov,⁶ v ktorom predstavil náuku a ponaučenia sv. Cyrila a Metoda pre súčasnosť a povzbudzo-

² Archivio Apostolico Vaticano, Archivio Nunziatura apostolica a Vienna, b. 578, ff. 171r.-188v; Hromják, L.: Slavismo cattolico di Leone XIII e gli Slovacci, c. d., s. 92-102; Hromják, L.: Cyrilo-metodský kult a jeho miesto v katolíckom slavizme Leva XIII. In Hetényi, M. a kol.: Tradícia a prítomnosť misijného diela sv. Cyrila a Metoda. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2013, s. 545-562.

³ Apoštolský list Svätého otca pápeža Pavla VI na 1100. výročie smrti sv. Cyrila. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1969, s. 1, 29.

⁴ Pasztor, J.: Oslavujeme hviezdy jasné. In: Katolícke noviny, 1970, roč. 85, č. 5, s. 1.

⁵ Na generálnej audiencii 28. augusta 1968 povedal tieto slová: „Môžete si byť istí, že sme s vami duchovne spojení, vedzte, že rozumieme to utrpenie, ktorý tlačí váš ľud. Tá skúška, ktorú teraz znášate, nás naplňuje porozumením, vnuká nám modlitby, pránia a túžbu pomáhať vám. Chceme vám dať vedieť, že Cirkev, rímska Cirkev vás miluje, že vám rozumie a je s vami. Povedzte aj svojim spoluobčanom, že pápež a mnohí iní, čo cítia ako on, sa modlia za vás všetkých a cítia s vami osobitnú solidarnosť.“ [b.a.], Sv. Otec a okupácia Československa. In: Hlasy z Ríma: časopis slovenských katolíkov, 1968, roč. 17, č. 9-10, s. 3-5.

⁶ Bagin, A.: Apoštoli Slovanov Cyril a Metod a Veľká Morava. Trnava: SSV, 1987, s. 201.

val v úsilí o zjednotenie kresťanov.⁷ Toto jubileum podnietilo medzi Slovákmi a Čechmi intenzívny výskum relikvií sv. Cyrila,⁸ ktorý bol úspešne korunovaný tým, že 27. októbra 1963 americký Slovák biskup z Garry Andrej Grutka spolu s riaditeľom Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda Štefanom Náhalikom a s Jozefom Tomkom osobne prevzal od kňažnej Antici-Mattei v Recanati rodinnú relikviu sv. Cyrila a 14. novembra 1963 popoludní, v rámci prebiehajúcich rokovaní 2. vatikánskeho a koncilu, ich slávnostne odovzdal v Sixtínskej kaplnke pápežovi Pavlovi VI. za prítomnosti okolo 150 biskupov. V nedeľu 17. novembra 1963 preniesol sám pápež Pavol VI. túto relikviu do Baziliky sv. Klementa, ktorá bola titulárnym chrámom štátneho sekretára Amleta Giovanni Cicognaniho a uložená bola do kaplnky sv. Cyrila a Metoda,⁹ vybudovanej v kontexte katolíckeho slavizmu Leva XIII. v rokoch 1882 – 1886 z iniciatívy chorvátskeho biskupa Juraja Josipa Strossmayera, kde sa táto relikvia sv. Cyrila nachádza dodnes.¹⁰ Uloženia relikvie sv. Cyrila do kaplnky sa zúčastnilo veľké množstvo koncilových otcov. O význame tejto udalosti svedčí správa vo vestníku Svätej stolice *Acta Apostolicae Sedis*.¹¹ V slovenskom prostredí mal jubilejný rok 1963 ešte omnoho väčší význam, vzhľadom na vznik najdôležitejšej cirkevnej inštitúcie Slovákov v zahraničí Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda, ktorý bol posvätený v rámci cyrilo-metodských osláv na slávnosť Sedembolestnej Panny Márie biskupom Andrejom Grutkom. Pričom ostatky sv. Cyrila boli vložené do hlavného oltára ústavu.¹²

Explicitne pre Slovákov mal tento apoštolský list mimoriadny význam v kontexte dlhodobého usporiadania cirkevných pomerov na Slovensku, ktoré od vzniku Československa čakali na vyriešenie niekoľko desaťročí.¹³ Pápež totiž v závere listu *Antiquae nobilitatis* v časti *Láska Sv.*

⁷ *Acta Apostolicae Sedis*. Vol. 55. Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1963, s. 434-439.

⁸ Už počas Svätého jubilejného roku 1950 apeloval slovenský profesor na Pápežskom východnom inštitúte v Ríme Michal Lacko slová povzbudenia prítomným americkým pútnikom slovenského pôvodu v Bazilike sv. Klementa, pod vedením Michala Sinčáka, aby sa chopili úsilia v mene všetkých Slovákov doma i v zahraničí o opravu opusteného hrobu sv. Cyrila. Tie našli pozitívnu odozvu a slovenský kňaz Michal Sinčák po návrate do USA rozbehol aktivity na postavenie nového mramorového oltára a upravenie hrobu sv. Cyrila. Tie našli podporu tiež u Združenia slovenských katolíkov na čele s Mons. Milošom Mlynarovičom. O stavbu oltára sa staral vtedajší vicerektor československého pápežského ústavu Nepomucena v Ríme Jozef Tomko, neskorší kardinál prefekt Kongregácie pre evanjelizáciu národov. Z osôb, ktoré sa pričínili o nový výskum relikvií sv. Cyrila, treba spomenúť predovšetkým českého opáta Ambróza Leva Ondráka z opátstva sv. Prokopa pri Lisle pri Chicagu, ktorý pri návšteve u štátneho sekretára kardinála Amleta G. Cicognaniho v roku 1959 ako aj listom z 13. apríla 1960 požiadal kardinála o dôsledné pátanie po relikviách sv. Cyrila. Kardinál Cicognani listom z 1. júla 1960 požiadal opáta dominikánskeho konventu pri Bazilike sv. Klementa Leonarda Boyle o archívny výskum vo veci relikvií sv. Cyrila a jeho osudmi, ktorý začal v roku 1961 realizovať. Ten napokon zistil, že relikviu 7 cm dlhej kosti prevzal kanonik kapituly sv. Jána v Lateráne Lorenzo Mattei, brat kardinála Alessandra, z chrámu Chiesa Nuova v Ríme 4. júla 1799. Hnilica, J.: Svätí Cyril a Metod – horliví hlásatelia Božieho slova a verní pastieri Cirkvi. Bratislava: Alfa, 1990, s. 140, 148, 150-151. Lorenzo Mattei však v súvislosti s prítomnosťou napoleonských vojsk v Ríme v obave o spustošenie relikvií umiestnil relikvie sv. Cyrila do svojej rodinnej kaplnky v Recanati. Na základe údajov z archívu rímskeho vikariátu, ktoré v roku 1911 objavil Luis Nolan boli relikvie v kostole Chiesa Nuova od 18. augusta 1708 až do roku 1799. Ruc, M.: História ostatkov sv. Cyrila. In: Katolícke noviny, 1969, roč. 84, č. 7, s. 4.

⁹ Náhalika, Š. (ed.): Pamätnica Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda. Rím: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1973, s. 128-130. Štefan Náhalika poukázal vo svojej korešpondencii na to, že slovenské noviny a časopisy sa k tomuto významnému objaveniu relikvie sv. Cyrila vôbec nevyjadřili a tento fakt zamlčovali, čo vyjadril v liste Matci slovenskej z 28. decembra 1968. Archív Ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme (ďalej AÚSCM Rím), 1969, vol. 1, 1-350, f. 4.

¹⁰ Hnilica, J.: Svätí Cyril a Metod – horliví hlásatelia Božieho slova a verní pastieri Cirkvi, c. d., s. 155.

¹¹ *Acta Apostolicae Sedis*, 1963, vol. 55, s. 1035-1039.

¹² Náhalika, Š. (ed.): Pamätnica Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda, c. d., s. 109-112.

¹³ Významným krokom smerujúcim k vytvoreniu samostatnej cirkevnej provincie na Slovensku bolo vydanie apoštolskej konštitúcie *Ad ecclesiastici regiminis incrementum* z 2. septembra 1937, ktorou Svätá stolica usporiadala delimitáciu hraníc diecéz v zhode s hranicami Československa a slovenské diecézy podriadila priamo Svätej stolici. Zároveň bol vyjadrený prísľub zriadenia arcibiskupstva na Slovensku. *Acta Apostolicae Sedis*, vol. 55, Città del Vaticano: Typis Polyglottis Vaticanis, 1953, s. 437. V roku 1968 sa objavovali v súvislosti so zriadením slovenskej cirkevnej provincie so sídlom v Lubľane v roku 1968 (Hlasy z Ríma: časopis slovenských katolíkov, 1969, roč. 18, č. 1, s. 17) úsilia o zriadenie slovenskej cirkevnej provincie. O to viac, že zo strany štátnej moci v Československu zodpovední činitelia prehlásili, že

Otca vyjadril nádej a podporu vytvorenia samostatnej slovenskej cirkevnej provincie, o ktorú sa usilovali viacerí cirkevní hodnostári doma i v zahraničí, kde vyjadril nasledovné slová: „podobne dôverujeme, že zanedlho sa uskutoční aj práve usporiadanie Cirkvi na Slovensku.“¹⁴

Vydanie apoštolského listu *Antiquae nobilitatis* pápežom Pavlom VI., ktorý bol svedkom eufórie slovanských národov z objavenia relikvie sv. Cyrila pri slávnostnom uložení relikvie sv. Cyrila v Bazilike sv. Klementa v Ríme, bolo logickým pripomenutím výročia a dôsledkom sledu udalostí v cyrilo-metodskej úcte ako aj útechou pre prenasledovanú cirkev v Československu. Usporiadanie púte do Ríma pri príležitosti 1100. výročia smrti sv. Cyrila bolo však mimoriadne, keďže posledná cyrilo-metodská púť organizovaná pápežom sa konala v dňoch 29. júna – 5. júla 1881.¹⁵ Významný impulz pre organizovanie oficiálnej púte do Ríma z Československa dal brniansky biskup Karel Skoupý, ktorý informoval pápeža o úmysle organizovania púte z Československa. Zorganizovaním osláv v Ríme bol poverený dvojaký prípravný výbor: čestný (zo Slovákov v ňom boli prítomní Jozef Tomko a profesor Michal Lacko) a pracovný (okrem Talianov boli v ňom prítomní 4 Slováci a 4 Česi). Na čele výboru, ktorý pripravil program púte a zabezpečoval ubytovanie pre pútnikov, bol slovenský biskup Pavol Hnilica.¹⁶ Napísanie listu sa konalo aj na výrazný popud zo strany Josefa Škarvadu, Pavla Hnilicu a spišského kňaza Štefana Náhaliku, ktorí listom zo 7. februára cez substituta Štátneho sekretariátu a neskoršieho kardinála Giovanni Benelliho žiadali pápeža o vydanie apoštolského listu v slovenskom a českom jazyku pri príležitosti jubilea smrti sv. Cyrila. Zároveň prisľúbili, že preklad, ktorý by vyšiel vo vatikánskom vydavateľstve, by zabezpečili oni, čo sa aj reálne stalo.¹⁷ Kým pri slovenskej púti v roku 1881 pre odpor uhorskej vlády sa Slováci nemohli zúčastniť v rámci osobitnej delegácie, ale iba v rámci česko-moravskej, situácia počas púte určenej na 14. februára 1969 bola výrazne odlišná. Slováci už mali skúsenosť s existenciou samostatného štátu. Okrem toho existovala v zahraničí už výrazná skupina Slovákov, ktorá živila myšlienku slovenskej samostatnosti a ktorá nachádzala výraznú oporu v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda, ktorý prevzal organizačnú starosť pri koordinácii pútnikov zo Slovenska. A nielen to. V rámci týchto osláv sa konala na pôde Slovenského ústavu 15. februára 1969 Liturgia slova,¹⁸ ktorá sa stala vzorom pri organizovaní týchto osláv v Spišskej diecéze, pod vedením spišského kapitulného vikára Jozefa Ligoša.¹⁹ Kým na ďakovnej slovenskej púti v roku 1880 sa v rámci českej a moravskej skupiny zúčastnilo okolo 250 pútnikov, v ktorej sa nachádzalo pravdepodobne 50 slovenských pútnikov,²⁰ na

nie sú proti zriadeniu arcibiskupstva na Slovensku. Tlaky zo k jeho vytvoreniu sa vyskytovali čoraz častejšie zo strany slovenskej katolíckej emigrácie. Tomko, J.: Rím ochotný zriadiť arcibiskupstvo na Slovensku. In: Hlasy z Ríma: časopis slovenských katolíkov, 1968, roč. 17, č. 6, s. 6. V tomto kontexte možno pochopiť aj menovanie nitrianskeho biskupa Eduarda Nécseya za titulárneho arcibiskupa veličského, teda miesta, kde podľa tradície zomrel sv. Gorazd, nasledovník sv. Metoda, ktoré zapadá do kontextu cyrilo-metodského jubilea. Porovnaj Slovensko má arcibiskupa. In: Hlasy z Ríma: časopis slovenských katolíkov, 1968, roč. 17, č. 6, s. 3. K vytvoreniu samostatnej slovenskej cirkevnej provincie skutočne osem rokov po vydaní apoštolského listu *Egregiae virtutis*, predsa ešte za pápeža Pavla VI., došlo vydaním apoštolskej konštitúcie *Qui divino* z 30. decembra 1977.

¹⁴ Apoštolský list Svätého Otca Pavla VI. na 1000. výročie smrti sv. Cyrila. In: Hlasy z Ríma: časopis slovenských katolíkov, 1969, roč. 18, č. 2-3, s. 9.

¹⁵ Hromják, L.: Slavismo cattolico di Leone XIII e gli Slovacchi, c. d., s. 92-102.

¹⁶ Lacko, M. – Polčin, S. – Dančo, V. – Hrušovský, D.: Jedenást' storočí od smrti sv. Cyrila (Oslavy v Ríme: 14.-16. februára 1969). In: Hlasy z Ríma: časopis slovenských katolíkov, 1969, roč. 18, č. 2-3, s. 11.

¹⁷ AÚSCM Rím, 1969, vol. 1, 1-350, f. 272.

¹⁸ Vragaš, Š.: Cyrilo-metodské dedičstvo v náboženskom, národnom a kultúrnom živote Slovákov. Bratislava: LÚČ, 1991, s. 102.

¹⁹ Oslavujeme hviezdy jasné. Spišské Podhradie: Biskupský úrad, 1969, s. 2.

²⁰ Archivio Apostolico Vaticano, Archivio Nunziatura apostolica a Vienna, busta 578, f. 168v, 188r; Hromják, L.: Cyrilo-metodský kult a jeho miesto v katolíckom slávení Leva XIII., c. d., s. 558; Hetényi, M. – Ivanič, P.: Reflexia encykliky *Grande munus* a ďakovnej púte Slovanov do Ríma v slovenských a českých katolíckych kruhoch v 19. storočí. In: Letz, R. – Judák, V. (eds.): Cyrilometodská tradícia ako spájajúci fenomén. Nitra: Kňazský seminár sv. Gorazda, 2020, s. 61-81.

februárovej slovanskej púti sa zúčastnilo také množstvo Slovákov z Československa i zo sveta, že Slováci mali najväčšie zastúpenie na slávnostných bohoslužbách v Bazilike sv. Petra.²¹ Neočakávaný počet pútnikov bol dôvodom, prečo došlo k zmene slávenia svätej omše namiesto pôvodnej Baziliky Santa Maria Maggiore na Baziliku sv. Petra, kde sa 14. februára 1969 o 10.30 slávila slávnostná bohoslužba, na ktorú pozval pápež biskupov z Československa i ďalších slovanských krajín. Predsedal jej pápež Pavol VI. za účasti dvoch kardinálov: Josefa Berana, pražského arcibiskupa exilovaného v Ríme, a chorvátskeho kardinála Fraňa Šepera, vtedajšieho prefekta posvätnéj Kongregácie pre náuku viery, a ďalších 11 biskupov zo slovanských krajín,²² z ktorých až štyria boli Slováci: Ambróz Lazík, Róbert Pobožný, Andrej Grutka a Mikuláš Rusnák.²³ Na púti sa zúčastnilo vyše tisíc pútnikov, z ktorých 880 tvorili Slováci, českých pútnikov bolo 120. Nie všetci pútnici však dorazili do Ríma naraz, keďže až 400 pútnikov, ktorí sa chystali na púť vlakom z Košíc, pre obštrukcie zo strany štátu v snahe zmať putovanie veľkého množstva veriacich nedostalo dovolenie k vycestovaniu a do Ríma dorazili až 19. februára. Na svätej omši v Bazilike sv. Petra 14. februára bolo teda len 600 pútnikov.²⁴ Spišskú diecézu na tejto slávnosti reprezentoval spišský kapitulný vikár Jozef Ligoš, ktorý bol iniciátorom slávenia jubilea sv. Cyrila na území Spišskej diecézy v roku 1969.²⁵ Z českých biskupov boli tam prítomní František Tomášek, Štefan Trochta, Karel Skoupý a Josef Hlouch, ktorý bol mimoriadne blízky priateľom Jozefa Ligoša a jeho profesorom v Olomouci. Okrem kánonu v duchu obnovenej liturgie podľa 2. vatikánskeho koncilu takmer celá svätá omša bola po slovensky alebo po česky. Veľmi cennou bola účasť na slávnosti veľvyslanca Československa v Talianskej republike Dr. Vladimíra Ludvika. Spišská diecéza sa na tejto slávnosti zapojila nielen množstvom pútnikov, ale tiež liturgickým spevom zboru *Liptov* z farnosti Hubová, pod taktovkou spišského seminaristu Viktora Olosa a dona Štefana Olosa.²⁶ Zbor okrem iných spevov zaintonoval na záver liturgie slávnostnou pápežskou hymnou v slovenčine *V sedmobrežnom kruhu Ríma*. Pápež Pavol VI. po skončení sv. omše si uctil pútnikov osláv 1100. výročia smrti sv. Cyrila osobitou audienciou vo vatikánskej dvorane a pozdravil pútnikov v českej a slovenskej reči, pričom príhovor predniesol v talianskej reči, v ktorej okrem iného uviedol: „táto púť, ktorá prejavuje vašu vernosť dedičstvu sv. Cyrila a Metoda, je predovšetkým svedectvom, prisľubom a nádejou. Je svedectvom, že ste ostali verní Bohu, Kristovi, Cirkvi, sídlu Petrovmu. Dnes, ako vtedy, vo vašich dejinách, ste vedeli dokázať svoje hlboké presvedčenie svojej cyrilometodskej, t. j. pravej katolíckej viery. Ďakujem vám za to zo srdca, pokračoval dojatý Sv. Otec, lebo dnes nie sú tak potrebné slová, ako skôr príklady. A vy ich dávate svetu.“²⁷ Narážal tým na silné svedectvo mučeníkov a vyznáčov počas komunistickej perzekúcie Cirkvi v Československu. Pri tejto príležitosti sa Jozef Ligoš prvýkrát stretol osobne s pápežom Pavlom VI., ktorý ho povzbudil v pastoračnej starostlivosti Spišskej diecézy a ktorý bol

²¹ Vragaš, Š.: Cyrilo-metodské dedičstvo v náboženskom, národnom a kultúrnom živote Slovákov, c. d., s. 102.

²² V oddanej vernosti dedičstvu sv. Cyrila. In: Katolícke noviny, 1969, roč. 84, č. 8, s. 1; Bagin, A.: Apoštoli Slovanov Cyril a Metod a Veľká Morava, c. d., s. 201.

²³ Vragaš, Š.: Cyrilo-metodské dedičstvo v náboženskom, národnom a kultúrnom živote Slovákov, c. d., s. 102; Šmálik, Š.: Veľký štyridsaťročný pôst Cirkvi na Slovensku. Bratislava: Charis, 1996, s. 46.

²⁴ Lacko, M. – Polčín, S. – Dančo, V. – Hrušovský, D.: Jedenásť storočí od smrti sv. Cyrila, c. d., s. 11. Pútnikov, ktorí putovali vlakom z Košíc, pozdravil potom osobitne na generálnej audiencii v stredu 19. februára pápež. Lacko, M. – Polčín, S. – Dančo, V. – Hrušovský, D.: Jedenásť storočí od smrti sv. Cyrila, c. d., s. 23-24.

²⁵ Hromják, L.: Biografický profil spišského kapitulného vikára Jozefa Ligoša (1914–1973). In Hromják, L. (ed.): ThDr. Jozef Ligoš, spišský kapitulný vikár. Spišské Podhradie: Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojaššáka, 2014, s. 38; Šmálik, Š.: Veľký štyridsaťročný pôst Cirkvi na Slovensku, c. d., s. 46.

²⁶ Lacko, M. – Polčín, S. – Dančo, V. – Hrušovský, D.: Jedenásť storočí od smrti sv. Cyrila, c. d., s. 12-13.

²⁷ V oddanej vernosti dedičstvu sv. Cyrila, s. 1, 3. Počas tejto púte veriaci z Liptovských Sliačov darovali pápežovi krojovanú bábiku, za ktorú v liste z 26. februára 1969 poďakoval substitút Štátneho sekretariátu Giovanni Benelli a tlmočil Jozefovi Ligošovi o udelení apoštolského požehnanja.

povzbudený svedectvom života, keď podľa svedectva Ligošovej netere sa pápež o ňom vyjadril ako o svätom mužovi.²⁸ Jozef Ligoš bol týmto stretnutím veľmi zasiahnutý. Niektorí autori uvažovali nad tým, že v tom čase mohol byť Jozef Ligoš tajne vysvätený na biskupa, čo sa ukazuje v tom čase ako málo pravdepodobné. Na tejto pápežskej audiencii sa zúčastnili aj poprední slovenskí umelci Ľudovít Fulla, Vincent Hložník, Alexander Trizuljak či Mikuláš Klimčák.²⁹ Túto púť pozdravil v mene Spišskej diecézy svojou básňami *Hymnus k sv. Cyrilovi-Konštantínovi*³⁰ a Óda na múdrosť³¹ hlavný predstaviteľ katolíckej moderny Janko Silan.

Vyslovene slovenskou súčasťou osláv tisícstého výročia smrti sv. Cyrila bola Liturgia slova slávená popoludní 15. februára 1969 v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda v Ríme, ktorú pripravil spolu s ďalšími členmi prípravného výboru predovšetkým biskup spišského pôvodu z Gary Andrej Grutka a kňaz Spišskej diecézy a zároveň prvý rektor Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda Štefan Náhalka.³² Na jeho výslovné želanie a pranie jezuitu Vincenta Danča, rodáka z Hubovej, prišiel spievať do Baziliky sv. Petra ako aj do Ústavu zbor *Liptov*,³³ ktorý pred štátnymi úradmi figuroval ako folklórna skupina. Osobný vklad Náhalku v tejto oblasti dokazuje, že vedúci zboru Viktor Olos bol jedným z najbližších spolupracovníkov Štefana Náhalku v časoch, kedy unikál pred komunistickými štátnymi úradmi.³⁴ Dirigent zboru a znamenitý hudobník salezián Štefan Olos taktiež pochádzal z Hubovej.³⁵ Liturgia slova, na ktorej sa okrem pútnikov zúčastnil chorvátsky kardinál Fraňo Šeper, všetci biskupi z Československa, biskup Pavol Hnilica, biskup Andrej Grutka, gréckokatolícky biskup v Kanade Mikuláš Rusnák a napokon aj biskup diecézy Porto Santa Rufina Andrea Pangrazio,³⁶ pod ktorého jurisdikciu spadá Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, sa stala predlohou, podľa ktorej sa konali oslavy na území Spišskej diecézy. Liturgia pozostávala z textov, modlitieb a spevov, ktoré vyzdvihovali veľké duchovno-kultúrne dielo sv. Cyrila prostredníctvom písma, jazyka a liturgie. Pri tejto príležitosti dostali všetci pútnici do daru nový preklad Nového zákona, ktorý vydalo Vydavateľstvo sv. Cyrila a Metoda v Ríme.³⁷ Bola to veľká vzácnosť vzhľadom na zákaz vydávania náboženskej literatúry v Československu zo strany komunistickej moci. Pápež Pavol VI. preukázal svoju pozornosť Slovákom tiež počas pravidelnej modlitby Anjel Pána v nedeľu 16. februára, kedy po prejave na poludnie zotrval pápež dlho v okne pracovne, aby si vypočul celú pieseň *Bože čoś ráčil*, ktorú spievali na svätopeterskom námestí slovenskí pútnici.³⁸ Menej povšimnutou bola vedecská udalosť, keď sa v rámci jubilea konala 16. februára v Pápežskom východnom inštitúte v Ríme. Išlo o spomienkovú akadémiu, ktorá bola dobrou vizitkou slovenskej kultúrnosti pred medzinárodným publikom. Hlavnú prednášku na tému *Svätý Cyril a Rím* mal profesor na Orientaliae historik

²⁸ Hromják, L.: Biografický profil spišského kapitulného vikára Jozefa Ligoša, c. d., s. 38-39.

²⁹ Šmálik, Š.: Veľký štyridsaťročný pôst Cirkvi na Slovensku, c. d., s. 46.

³⁰ Silan, J.: Hymnus k sv. Cyrilovi-Konštantínovi. In: Hlasy z Ríma: časopis slovenských katolíkov, 1969, roč. 18, č. 2-3, s. 11.

³¹ Silan, J.: Óda na múdrosť. In: Hlasy z Ríma: časopis slovenských katolíkov, 1969, roč. 18, č. 4-9, s. 5-6.

³² Náhalka, Š.: Začíname jubilejný rok – 1100 rokov od smrti sv. Cyrila. In: Hlasy z Ríma, 1969, roč. 18, č. 1, s. 2-3; Lacko, M. – Polčín, S. – Dančo, V. – Hrušovský, D.: Jedenásť storočí od smrti sv. Cyrila, c. d., s. 21-22; Náhalka, Š. (ed.): Pamätnica Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda, c. d., s. 144-145; AÚSCM Rím, 1969, vol. 1, 1-350, f. 268.

³³ AÚSCM Rím, 1969, vol. 1, 1-350, f. 285.

³⁴ Hromják, L. (ed.): Mons. Štefan Náhalka: prvý riaditeľ Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Spišské Podhradie: Nadácia Kňazského seminára biskupa Jána Vojačského, 2011, s. 116-123.

³⁵ AÚSCM Rím, 1969, vol. 1, 1-350, f. 285.

³⁶ Lacko, M. – Polčín, S. – Dančo, V. – Hrušovský, D.: Jedenásť storočí od smrti sv. Cyrila, c. d., s. 21-22; Náhalka, Š. (ed.): Pamätnica Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda, c. d., s. 145. Arcibiskup Pangrazio, pochádzajúci z Gorície, vyjadril solidaritu so Slovákami a v kaplnke na Bohoslužbe slova 15. februára predniesol svoj slávnostný príhovor, ktorý sa nachádza v Archíve Ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme. AÚSCM Rím, 1969, vol. 1, 1-350, f. 300.

³⁷ Vragaš, Š.: Cyrilo-metodské dedičstvo v náboženskom, národnom a kultúrnom živote Slovákov, c. d., s. 102.

³⁸ Markovič, K.: Láska Svätého Otca k slovenskému národu. In: Katolícke noviny, 1969, roč. 84, č. 9, s. 3.

a gréckokatolícky jezuita Michal Lacko.³⁹ Na prednáške sa zúčastnil aj kardinál Eugenio Tisserant. Prvý rektor Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme Štefan Náhalka v zhrňujúcej správe o priebehu jubilejných osláv počas púte v Ríme zhodnotil veľmi výstižne: „Stretnutia pútnikov na miestach, ktoré sú zasvätené pamiatke našich apoštolov, ako je bazilika sv. Klementa a Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, boli dobrou príležitosťou na osvedčenie vernosti duchovnému dedičstvu, ktoré vlastnime už vyše 11. storočí ako národ s kresťanskou tradíciou. Tieto stretnutia mohli byť – a nádejame sa, že skutočne boli – aj príležitosťou na ocenenie úprimných snáh Slovákov v zahraničí prispieť svojim podielom ku zveľadeniu duchovných hodnôt národa i príležitosťou na vznik odhodlaní spoločnými silami z domoviny i zo zahraničia zveľadovať tieto hodnoty.“⁴⁰

V rámci tisícstého jubilea smrti sv. Cyrila, ktorý sa slávil v Československu ako Rok viery,⁴¹ povzbudení februárovou púťou, Slováci zorganizovali ešte jednu osobitnú slovenskú púť do Ríma v dňoch 13.–15. septembra 1969.⁴² Osobitnou charakteristikou tejto slávnosti bola prítomnosť hlavných úradníkov veľkých americko-slovenských organizácií.⁴³ Pápež Pavol VI. opäť preukázal priazeň Slovákom doma i v zahraničí, keď im 13. septembra na poľudnie poskytol osobitnú audienciu v Castel Gandolfo.⁴⁴ Túto púť však už výrazne poznačil vnútropolitický vývoj v Československu s nastupujúcou normalizáciou, čo sa prejavilo vo výrazne nižšej účasti pútnikov zo Slovenska. Tí, čo prišli, dostavili sa do Ríma už len súkromne a za značných obetí. Veľmi povzbudivá bola účasť Slovákov zo zahraničia.⁴⁵ Celkovo sa na tejto púti zišlo 800 slovenských pútnikov zo Slovenska, Spojených štátov amerických, Kanady, Anglicka, Francúzska, Nemecka, Rakúska, Talianska a Juhoslávie.⁴⁶ Väčšiu skupinu 600 slovenských pútnikov z Prešova, Košíc, Bratislavy a iných častí Slovenska prijal výnimočne pápež Pavol VI. v Klementínskej sále 15. novembra 1969 pod vedením slovenského profesora dejín na Pápežskom východnom inštitúte v Ríme Michala Lacka.⁴⁷

Jubilejný rok smrti sv. Cyrila a jeho oslavy v Ríme priamo ovplyvnili organizáciu osláv aj na území Spišskej diecézy. Účasť veriacich zo Spišskej diecézy na februárovej púti bola veľmi aktívna. Okrem účasti kapitulného vikára Jozefa Ligoša a hudobnej účasti zboru *Liptov* z Hubovej na sv. omši v Bazilike sv. Petra 14. februára 1969, bola tu už spomínaná aktívna účasť ako spoluorganizátora slávností zo strany spišského kňaza Štefana Náhalku a amerického biskupa spišského pôvodu Andreja Grutku, ale aj účasť početných veriacich zo Spišskej diecézy v ľudovom kroji. Počas tejto púte veriaci z Liptovských Sliačov darovali pápežovi krojovanú bábiku, za ktorú v liste z 26. februára 1969 poďakoval substitút Štátneho sekretariátu Giovanni Benelli a tlmočil Jozefovi Ligošovi informáciu o udelení apoštolského požehnania.⁴⁸ Zmena cirkevných pomerov na území Spišskej diecézy po smrti prerozhomného kapitulného vikára Andreja Scheffera, ktorý vykonával úrad spišského kapitulného vikára v rokoch 1950–1968⁴⁹ a ktorého vystriedal v tomto poste Jozef Ligoš 14. novembra 1968, bola evidentná. V deň púte 14. februára 1969 nariadil, aby sa vo všetkých farnostiach diecézy slávila votívna sv. omša o sv. Cyrilovi a Metodovi a v nasledujúcu

³⁹ Lacko, M.: Svätý Cyril a Rím. In: Hlasy z Ríma: časopis slovenských katolíkov, 1969, roč. 18, č. 2-3, s. 27-30.

⁴⁰ Náhalka, Š.: Význam osláv jubilea sv. Cyrila. In: Hlasy z Ríma: časopis slovenských katolíkov, 1969, roč. 18, č. 2-3, s. 26.

⁴¹ Pasztor, J.: Oslavujeme hviezdy jasné, c. d., s. 1.

⁴² Náhalka, Š.: Oslavy cyrilského jubilea vyvrcholili. In: Hlasy z Ríma: časopis slovenských katolíkov, 1969, roč. 18, č. 10, s. 3-16.

⁴³ Náhalka, Š. (ed.): Pamätnica Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda, c. d., s. 148.

⁴⁴ Vyvrcholenie cyrilského jubilejného roku v Ríme. In: Katolícke noviny, 1969, roč. 84, č. 39, s. 1.

⁴⁵ Náhalka, Š. (ed.): Pamätnica Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda, c. d., s. 102-103.

⁴⁶ Vyvrcholenie cyrilského jubilejného roku v Ríme, c. d., s. 1.

⁴⁷ Šesťsto Slovákov u Svätého Otca. In: Katolícke noviny, 1969, roč. 84, č. 49, s. 3.

⁴⁸ Archív biskupského úradu v Spišskom Podhradí, Osobný spis ThDr. Ligoš Jozef, Personálie – Dokumenty II, f. 93.

⁴⁹ Chalupický, I.: Heslo Scheffer, Andrej. In: Pašteka, J. (ed.): Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska. Bratislava: LÚČ, 2000, s. 1225.

nedeľu, aby sa čítal pastiersky list slovenských ordinárov z príležitosti tohto jubilea. Odporúčal, aby sa v nedeľu 16. februára popoludní slávila vo všetkých kostoloch diecézy Bohoslužba slova na tému *Dedičstvo otcov zachovaj nám Pane*. Pre kňazov diecézy na oslavy v nedeľu po 14. februári ponúkol báseň od Janka Silana *Hymnus ku sv. Cyrilovi-Konštantínovi*, ako aj myšlienky k prvej kázni o sv. Cyrilovi od profesora a literárneho kritika Jozefa Kútника-Šmálova. V obežníku z 10. februára 1969 zároveň informoval o objavení relikvií sv. Cyrila v Spišskej Kapitule a vyjadril úmysel prenášať ich po všetkých farnostiach diecézy,⁵⁰ ako tomu bolo aj v mnohých farnostiach na Morave a na Slovensku, kde si uctili relikvie sv. Cyrila.⁵¹ Známeho cirkevného historika Štefana Šmálika, ktorý v tom čase pôsobil ako správca farnosti v Liptovskom Trnenci, kapitulný vikár Jozef Ligoš v marci 1969 poveril úlohou uskutočniť historický výskum pôvodu relikvie,⁵² nakoľko sa nám dokument, ktorý by potvrdil donáciu relikvie pre Spišskú Kapitolu, nezachoval. Objavenie relikvie bolo teda veľkou radosťou a stimulom k organizovaniu osláv smrti sv. Cyrila.

Miestna tradícia pripisuje existenciu relikvie sv. Cyrila v súvislosti s cyrilo-metodskými milénárnymi oslavami príchodu sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu v júli 863 za čias jedného z najväčších stúpcov katolíckeho slavizmu na Slovensku spišského biskupa Ladislava Zábojského, ktorý ako jediný biskup na území dnešného Slovenska pripojil sa k iniciatíve jedného zo zakladateľov katolíckeho slavizmu banskobystrického biskupa Štefana Moyzeša zorganizovať v diecéze cyrilo-metodské oslavy. Táto relikvia, predlaktie pravej ruky, údajne pochádzala pôvodne z Brna, odkiaľ časť relikvie, ešte pred jej stratením, dostali kapitula v Mikulove a benediktínsky kláštor z Rajhradu. Opäť Rajhradského kláštora v roku 1881 daroval získanú relikviu stúpcovi katolíckeho slavizmu pápežovi Levovi XIII., ktorý ju rozdelil a venoval kláštoru v Rajhrade, bazilike na Velehrade, metropolitnému chrámu v Olomouci a katedrálnemu chrámu v Brne.⁵³ Na Slovensku sa okrem Spišskej diecézy nachádzala aj relikvia sv. Cyrila v Rajci, ktorú vymohol z Ríma rajecký rodák, františkán Metod J. Gazdík (1802–1872).⁵⁴ Nie je úplne vylúčené, že práve vtedy získal spišský biskup Zábojský relikviu sv. Cyrila z Ríma. Pôvod relikvie sv. Cyrila sa však doposiaľ nepodarilo objasniť. Štefan Šmálik, ktorý bol poverený úlohou objasniť pôvod relikvie sv. Cyrila v Spišskej Kapitule-Spišskom Podhradí, v úsilí o získanie informácií o možnom pôvode relikvie sa v kontexte pripravovaných cyrilo-metodských osláv strategicky obrátil listom 12. marca 1969 na Biskupský úrad v Nitre, kde sa podľa jeho vedomostí nachádzala ďalšia relikvia sv. Cyrila. Vo svojom liste podrobne opísal relikviár, v ktorom sa nachádzala relikvia ramena sv. Cyrila, ktorá sa nachádza v oválnej *teke* (tal. *tecca*), bola zapečatená a s dvojkrížom, pritom, podľa Šmálika bolo k nej novším písmom pripísané číslo 32-1928. V liste žiadal, aby ho vzhľadom na ťažkosť bádania v neusporiadanom Archíve Biskupského úradu v Spišskom Podhradí informovali, akým spôsobom sa relikvia sv. Cyrila dostala do nitrianskej Katedrály sv. Emeráma, a tým mu napomohli k možným cestám ďalšieho historického výskumu relikvie sv. Cyrila v Katedrále sv. Martina v Spišskom Podhradí. Na jeho list dostal od nitrianskeho kapitulného vikára Jána Pásztoru okamžitú odpoveď už 13. marca 1969, z ktorého bolo zrejmé, že relikvia zo Spiša je v mnohom podobná relikvii z Nitry, kde sa nachádza taktiež relikvia oválneho tvaru s popisným číslom 32-1926. Veľmi dôležitým indikátorom bola informácia o tom, že v rámci historického bádania pôvodu relikvie sv. Cyrila v Nitre, sa dospelo k poznaniu, že ani Nitra nemala zachovaný žiaden dokument, v ktorom by sa nachádzalo potvrdenie o pravosti a donácii relikvie

⁵⁰ Acta Spišskej diecézy 1969, č. 3, č. j. 235/69.

⁵¹ Bagin, A.: Apoštoli Slovanov Cyril a Metod a Veľká Morava, c. d., s. 201.

⁵² Pitoniak, P.: ThDr. Jozef Ligoš, špirituál a spišský kapitulný vikár. Pucov: Rímskokatolícka cirkev, farnosť Pucov, 2015, s. 127.

⁵³ Snopek, F.: Hrob a ostatky sv. Cyrila, apoštola slovanského. In: Sborník Velehradský, 1896, vol. VI., s. 147-151.

⁵⁴ Hnilica, J.: Svätí Cyril a Metod – horliví hlásatelia Božieho slova a verní pastieri Cirkvi, c. d., s. 155.

sv. Cyrila v Nitre, avšak podarilo sa im zistiť, že signatúra relikvie pochádza z Rímskeho vikariátu v Lateráne. Preto sa obrátili s relikviou na Rímsky vikariát, kde pod novým evidenčným číslom novým dekrétom potvrdili pravosť relikvie sv. Cyrila.⁵⁵ Z toho vyplýva, že obe signatúry, aj spišská aj nitrianska, sú znakom potvrdenia hodnovernosti relikvie. Preto dá sa predpokladať, že obe relikvie sa mohli dostať tak na Spiš ako aj do Nitry aj skôr, preto miestni biskupi žiadali z dôvodu nedostatku oficiálneho dokumentu o potvrdenie pravosti relikvie sv. Cyrila s označením 1. stupňovej relikvie pravého ramena sv. Cyrila „ex ossibus“ a „ex brachio s. Cyrilli, Apostol. Slavorum“ na základe autorizácie z uvedených rokov 1926 pre Nitru a 1928 pre Spiš, ktorá sa nachádzala v archíve Rímskeho vikariátu.⁵⁶ Isté však je, že relikvie sv. Cyrila zo Spišského Podhradia a z Nitry sú nespochybniteľné a pochádzajú ešte z čias pred objavením relikvií sv. Cyrila v roku 1963 v Recanati.

Práve táto skutočnosť vlastníctva pravej relikvie sv. Cyrila utvrdila spišského kapitulného vikára Jozefa Ligoša k celodiecéznej oslave smrti sv. Cyrila a uctievaniu jeho ostatkov, podľa predlohy Liturgie Slova slávanej v kaplnke Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme dňa 15. februára 1969.⁵⁷ Spišská diecéza toto 1100. výročie smrti sv. Cyrila oslávila putovaním tejto vzácnnej relikvie z ramena sv. Cyrila po celej Spišskej diecéze,⁵⁸ ktoré sa začalo 1. júna 1969 dopoludnia v Spišskej Kapitule – Spišskom Podhradí, potom v meste Spišské Podhradie a trvalo do 14. februára 1970 s úvodným usmernením ako treba prijímať relikvie sv. Cyrila: „ako deti bozkávajú i mŕtve ruky svojich zosnulých rodičov, otca alebo matky, tak chcem urobiť aj s čiastkou ruky nášho duchovného Otca – sv. Cyrila, ktorý spolu so svojim bratom sv. Metodom doniesli našim predkom poklad viery a k tomu ešte iné kultúrne hodnoty.“⁵⁹ Celkovo mala v tom čase diecéza 148 farností, čo v stanovenom čase znamenalo putovanie relikvie v 108 farnostiach Spišskej diecézy, kým zvyšných 40 farností sa malo pripojiť k blízky farnostiam. Presné inštrukcie preberania relikvie do jednotlivých farností a rozpis termínov uctievania relikvií v jednotlivých farnostiach vydal Jozef Ligoš dňa 9. mája 1969⁶⁰ spolu s návrhom uctievania ostatkov sv. Cyrila, uvedenom v brožúrke, vydanéj pre vnútornú potrebu Spišskej diecézy pod názvom *Oslavujme hviezdy jasnú*. Relikviu sv. Cyrila mal prevážať miestny duchovný farnosti na vyzdobenom aute. Relikvie mal vždy vo farnosti privítať miestny duchovný priamo pred kostolom alebo farár mohol prejsť kus cesty peši a šiel v ústrety prichádzajúcemu autu procesiou s farníkmi farnosti, v ktorej sa očakávalo prinesenie relikvie. Spôsob uvítania relikvie sv. Cyrila stanovil podľa zvyku ako sa vítal biskup pri návšteve farnosti. Odporúčala sa aktívna účasť detí, ktorí mali relikviu v mene veriacich privítať. Následne miestny duchovný mal prevziať relikvie a za slávnostného sprievodu za spevu priniesol relikviu do kostola a uložil na bočný ozdobený oltár. Sprievod do kostola viedla svieca, ktorú daroval Spišskému biskupstvu pápež Ján XXIII. Po Bohoslužbe slova, ktorou sa privítal príchod relikvie sv. Cyrila do farnosti, mala nasledovať votívna sv. omša k sv. Cyrilovi a Metodovi. Po sv. omši mala sa relikvia preložiť na hlavný oltár za účelom individuálneho uctenia relikvie bozkom alebo pri veľkom počte veriacim odporúčal,

⁵⁵ Archív Biskupského úradu v Nitre, Varia, č. 346/1969.

⁵⁶ Archív Biskupského úradu v Nitre, č. 346/1969. Za túto informáciu a poskytnutie dokumentu ďakujem prof. Petrovi Ivaničovi. Na uzavretie tejto záležitosti by bolo potrebné urobiť solidný výskum v Ríme. Otázne je, odkiaľ by pochádzala relikvia sv. Cyrila v Ríme, keďže Laterán v tom čase žiadnu relikviu sv. Cyrila nevlastnil, ale rodina Mattei v Recanati, ktorú objavili až v roku 1963, a bola vo vlastníctve rodiny, ktorá získala celú relikviu z Chiesa Nuova od kanonika kapituly sv. Jána v Lateráne Lorenza Mattei. V Ríme sa nachádzala v tom čase relikvia sv. Cyrila iba v Bazilike sv. Klementa, pôvodne z Rajhradu, a relikvia sv. Cyrila v chorvátskom kostole sv. Hieronyma v Ríme, pričom dokument o pravovernosti relikvie vystavil generálny vikár kardinál Pietro Respighi 11. júla 1905.

⁵⁷ *Oslavujme hviezdy jasnú*, c. d., s. 1.

⁵⁸ Acta Spišskej diecézy 1969, č. 8, č. j. 448/69.

⁵⁹ Acta Spišskej diecézy 1969, č. 5, č. j. 863/69.

⁶⁰ Acta Spišskej diecézy 1969, č. 5, č. j. 863/69.

aby sa veriaci na znak úcty len uklonili hlavou.⁶¹ Inštrukcia k jubilejnému roku v Spišskej diecéze končí modlitbou kapitulného vikára Jozefa Ligoša k sv. Cyrilovi: „Choď teda, sv. Cyril našou vlasťou! Vyučuj, posilňuj, teš, pomáhaj, obracaj hriešnikov, prinavracaj do náručia Božieho poblúdené ovečky, zjednocuj svoj ľud, modli sa veľa za nás, oroduj za svoj ľud, medzi ktorými si chodil pred 1100 rokmi. A my Ti sľubujeme, že si dedičstvo Tvoje i Tvojho brata navždy zachováme.“⁶² Správy z putovania relikvie pravej ruky sv. Cyrila po Spišskej diecéze občas zachytávali *Katolícke noviny*. Putovanie relikvií vyvrcholilo v deň sviatku sv. Cyrila a Metoda 5. júla 1969, kde bola o 9.00 veľká slávnosť v Katedrále sv. Martina v Spišskom Podhradí o 9.00 a po nej boli v súvislosti s najvýznamnejším pútnickým miestom Mariánskou horou v Levoči prenesené relikvie sv. Cyrila najprv do Chrámu sv. Jakuba v Levoči, kde ich pred severnou bránou privítal levočský dekan Štefan Klubert, a potom v procesii, na čele ktorej niesli miništranti v bielych rukavičkách sochy sv. Cyrila a Metoda, a za sprievodu dychovky ich preniesli do chrámu, kde slávil slávnostnú sv. omšu Štefan Garaj. Po skončení sv. omše v spoločnej procesii v rámci hlavnej púte preniesli relikviu sv. Cyrila o 15.00 do mariánskej baziliky, ktoré položili na hlavný oltár. Na druhý deň 6. júla na hlavnej pútnickej sv. omši v rámci chrámového sviatku mal slúžiť sv. omšu biskup Andrej Grutka, biskup z amerického Gary, pôvodom zo Spišskej Starej Vsi, avšak z dôvodu zásahu nastupujúcej normalizácie mu bol vstup na Slovensko neumožnený, preto svätú omšu slávil kapitulný vikár Jozef Ligoš. Na spôsob slávnosti vo Vatikáne aj tu slávnostnú odpustovú svätú omšu hudobne sprevádzal zbor *Liptov* pod taktovkou dona Olosa a tiež spevákmí z Nemčíc. Účasť pútnikov bola mohutná. Stala sa manifestáciou viery v Boha, vďakou za dar viery, ktorú Slovákom priniesli sv. Cyril a Metod a tiež istým druhom manifestu boja za náboženskú slobodu, ktorú po okupácii vojsk Varšavskej zmluvy v noci z 20. na 21. augusta 1968 pomaličky normalizačný komunistický režim opäť okliešťoval, čo dokazuje zabránenie účasti biskupa Grutku na spomínanej slávnosti.⁶³

Putovanie relikvie sv. Cyrila sa ukončilo v Spišskej diecéze vo farnostiach Studenej doliny vo februári 1970: Oravský Biely Potok, Habovka, Zuberec a následne farnosťou Huty. Poslednou farnosťou bola akoby pre Ligoša symbolická farnosť Veľké Borové,⁶⁴ kde kapitulný vikár pred príchodom na Spišskú Kapitulu v rokoch 1951–1968 pôsobil.⁶⁵ Práve tam na liturgický sviatok a deň pamiatky smrti sv. Cyrila putovanie relikvie diecézou slávnostne ukončil.

Z príležitosti jubilea zostavil Jozef Ligoš ešte 11. augusta 1969 osobitný príhovor pre kňazov a veriacich Spišskej diecézy, pričom využil pastiersky list na to, aby v ňom vyzval k poslušnosti Svätému otcovi. Tento príhovor sa čítal na najbližšiu nedeľu.⁶⁶

Tisícste výročie smrti sv. Cyrila zapadlo do kontextu politického uvoľnenia tzv. Pražskej jari a normalizácie ako výrazná príležitosť na vyjadrenie náboženského cítenia slovenského, moravského a českého obyvateľstva, ktoré napriek silným ateizačným komunistickým nátlakom sa neporadilo uhasiť. Jubileum zmobilizovalo biskupov, klérus i veriaci ľud a v súvislosti s putovaním do večného mesta slúžilo na upevnenie jednoty s pápežom, ktorú sa režim snažil značne narušiť obnovou prorežimného kňazského hnutia *Pacem in terris*. Zo strany pápeža Pavla VI. jeho prístup k Slovákom a láska, ktorú prejavil, bola veľkým povzbudením a posilou na ďalšiu náročnú ešte dvadsaťročnú cestu komunistickou totalitou. Cyrilo-metodský kult, ktorý sa tiahne slovenskými dejinami ako základná červená niť, sa tu opäť ukázal ako výrazný stimul pre ob-

⁶¹ Oslavujeme hviezdy jasné, c. d., s. 2-3.

⁶² Oslavujeme hviezdy jasné, c. d., s. 3.

⁶³ Pitoniak, P.: ThDr. Jozef Ligoš, špirituál a spišský kapitulný vikár, c. d., s. 128-129.

⁶⁴ Archív Rímskokatolíckeho farského úradu Oravský Biely Potok, *Historia domus* farnosti Biely Potok, nepaginované.

⁶⁵ Hromják, L.: Biografický profil spišského kapitulného vikára Jozefa Ligoša (1914–1973), c. d., s. 28-31.

⁶⁶ Acta Spišskej diecézy 1969, č. 6, č. j. 1588/69.

novu náboženského čítania Slovákov v čase jeho vážneho ohrozenia. Na druhej strane odhalil v porovnaní s južnými Slovami pomerne malý záujem Čechov a Slovákov o žiakov sv. Cyrila a Metoda, o ktorých nezaznela žiadna reč počas jubilea.⁶⁷ Jubilejný rok sv. Cyrila a jeho slávenie v roku 1969 v jednotlivých slovenských i českých diecézach by si však zasluhoval v radoch slovenských historikov zaiste väčšiu pozornosť, aspoň na úrovni slávania tohto jubilea vo všetkých slovenských diecézach, k čomu doposiaľ nedošlo. Veríme, že táto štúdia bude pre tie diecézy, ktoré danú problematiku ešte nezmapovali, vhodným stimulom.

La celebrazione cirillo-metodiana del 1100simo anniversario dalla morte di Sant Cirillo nel territorio della diocesi di Spiš

Luboslav Hromják

L'autore di questo contributo presenta il tema, finora sconosciuto nella storiografia slovacca, della celebrazione del 1100° anniversario dalla morte di San Cirillo nel 1969 nella diocesi di Spiš. Questa celebrazione è stata preceduta da Papa Paolo VI. con la pubblicazione della lettera apostolica *Antiquae nobilitatis*, pubblicata il 13 febbraio 1969. Questo atto del Papa fu una notevole e dimostrativa consolazione per i cattolici in Cecoslovacchia e fu un invito al pellegrinaggio dei cattolici a Roma il 14 febbraio 1969, che, a l'iniziativa dei Papi, non si era mai vista nella storia degli slavi dai tempi del famoso pellegrinaggio slavo del 1881 durante il pontificato di Leone XIII. L'impulso per le celebrazioni millenarie di Cirillo nella diocesi di Spiš è stata presa dalla Liturgia della Parola, celebrata nell'Istituto slovacco dei Santi Cirillo e Metodio a Roma. Questo è stato l'impulso per la creazione della pubblicazione *Oslavujme hviezdy jasné* (Celebriamo le stelle luminose), distribuita prima del pellegrinaggio della reliquia di San Cirillo nelle parrocchie della diocesi di Spiš. Il pellegrinaggio della reliquia di San Cirillo sul territorio della diocesi di Spiš si è svolto dal 1 giugno 1969 al 14 febbraio 1970. In questo contributo si sviluppa anche il tema sulla ricerca storica della reliquia di San Cirillo a Spišské Podhradie.

⁶⁷ Pasztor, J.: *Oslavujme hviezdy jasné*, c. d., s. 1.